

Budapest

VIII., Baross-tér 17.

KITARTÁS

KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HAVILAPJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1 én.

Előfizetési díj:

Helyben és vidéken postaküldéssel 12 korona.
Az előfizetők baleset általi halál, állandó vagy részleges munkaképtelenség esetére a *Nemzeti Baleset Biztosító Részvénytársaságnál* 2000 koronára vannak biztosítva.

A »Kitartás« című jótékonyági egyesület alapszabályait a nagymagyar királyi Belügyminiszterium 49.452/902. szám alatt jóváhagyta.

Az egyesület igazgatósága:

Elnök: *Temesváry Alajos.*

Igazgatók: *Turtsányi Vilmos, Ellbogen Ferencz, Horváth István, Puha József, Puhm János, Sándor Márkus.*

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények kivonata.

Az alapszabályokban meghatározott feltételek mellett az egyesületi tagok a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag 60 éves koráig baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) Baleset folytán bekövetkező halál esetén 2000 korona erejéig,
b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges munkaképtelenség esetén a tag 2000 korona arányában egy meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

2. A második évtől kezdve a tag nevének vagy kedvezményezettjének fokozatosan 2000 koronáig emelkedő halálbiztosítási segély fizetnek ki. Maga a tag, nevének elhalálása esetén, fokozatosan 500 koronáig emelkedő segélyben részesül.

3. 15 évi tagság után a tag 1000 koronáig terjedhető előleget kap még életében, mely a halálbiztosítási segélybe annak idején betudatik.

4. Minden tag a belépéstől kezdve úgy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyészége által díjtalanul képviseltetik.

5. Az egyesület »Kitartás« című havilapja minden tagnak már a belépéstől kezdve díjtalanul megküldetik.

Mindeme kedvezmények fejében az ezentúl belépő új tagok, ha belépésük alkalmával 30-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan havi 3 koronát, ha belépésük alkalmával 38-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan havi 3 korona 40 fillért, és ha 44-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan havi 4 koronát fizetnek tagsági díj czimén.

Beiratási díj egyszer s mindenkorra 2 korona.

Aki 44 éves elmúlt, az tagnak többé fel nem vétetik.

Az egyesület minden egyes tagja 60 éves koráig állandóan biztosítva van baleset ellen.

Minden baleset, megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt, okvetlenül bejelentendő.

Olvasóink figyelmét különösen felhívjuk a lap utolsó oldalán foglalt hirdetésre.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Egyesületünk helyisége augusztus 1-től **Baross-tér 17. sz. a.** (szemben a keleti pályaudvarral) létezik.

Választmányi ülés. F. évi szeptember hó 13-án délelőtt 9 órakor egyesületünk helyiségeiben választmányi ülést tartunk, és felkérjük a választmány tagjait, hogy azon lehetőleg teljes számban megjelenni sziveskedjenek.

Az ülés tárgya: választmányi elnök és alelnök választása.

Hivatalos órák. Értesítjük a t. tagokat, hogy egyesületünkben a pénztári hivatalos órák naponta délelőtt 8–12, délután 2–6 óráig tartanak.

Az egyesület elnökével és az ügyvezető-igazgatóval a tagok egyesületi ügyekben minden nap délután 4–6 óra között értekezhetnek.

Ünnepeken és vasárnapokon nem tartunk hivatalt.

Jegyzőkönyv

az 1903. évi augusztus hó 25-én megtartott egyesületi igazgatósági ülésről.

Jelen voltak: *Temesváry Alajos* elnök, *Turtsányi Vilmos*, *Ellbogen Ferencz*, *Horváth István*, *Puhm János*, *Sándor Márkus* igazgatók.

Temesváry Alajos elnök megnyitja az ülést, a jegyzőkönyv vezetésére *Turtsányi Vilmos*, annak hitelesítésére pedig *Puhm János* és *Ellbogen Ferencz* igazgatókat kéri fel.

Ezek után előadja általánosságban azon elveit, melyek szerint az egyesületet vezetni akarja. Első teendőnek tartja az egyesületi ügyrend megállapítását és azzal kezdi, hogy az igazgatóság az ügyvezetőt válassza meg.

Az igazgatóság *Turtsányi Vilmos* igazgatót egyhangulag megválasztja ügyvezetőnek és őt bizza meg tovább is az egyesület havi közlönyének szerkesztésével.

Temesváry Alajos elnök az egyesületi ügymenet és a vezetés hatáskörének megszabását főbb pontozataiban és vezérelveiben tárgyalás alá bocsátván, az igazgatóság *Turtsányi Vilmos* igazgatót bizza meg az ügyrend kidolgozásával.

Temesváry Alajos elnök javaslatára az igazgatóság elhatározza, hogy minden hó 15-én, délután 7 órakor igazgatósági ülést tart. Ha azonban ezen nap ünnep- vagy vasárnapra esnék, akkor a rákövetkező első hétköznapon tartatik az ülés. Ezen megállapodás folytán az igazgatósági tagok jövőben az ülésekre meghivatni nem fognak.

Elnök közli, hogy amennyiben *Ellbogen Ferencz* választmányi elnök és *Kaczér Árpád* választmányi alelnök ezen tisztükről lemondottak, a választmányt

elnök és alelnök választása czéljából folyó évi szeptember hó 13-án délelőtti 9 órára fogja egybe-hivni.

Kelt mint fent.

Temesváry Alajos s. k.,
elnök.

Turtsányi Vilmos s. k.,
jegyzőkönyvvezető.

Augusztus havi pénztári kimutatás.

	korona
Takarékpénztári betétek	38181.28
Leltár	2630.—
Pénztárkészlet 1903. július 25-én	5200.79
Befolyt 1903. augusztus 25-ig	6191.19
Összesen	52203.26

Kiadások:

Balesetbiztosításért	551.19	
Halálozási segélyekért	1500.—	
Személyzeti és dologi ki- adásokért	2732.54	4783.73
Vagyon		47419.53

Augusztus havi tagkimutatás.

Tagok száma augusztus hó 1-én	1865
Elhalt augusztus hóban	2
Marad	1863
Belépett augusztus hóban	24
Összesen	1887

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek.

Lapunk 26-ik számában kimutatott segélyösszeg 61.100 kor.

Ujabb segélyek:

358. Gillind Márton, p. ór, Csakova 1000 kor.
3869. Zoltán Simon, máv. kovács, Tövis 500 kor.

Balesetsegélyek.

Lapunk 26-ik számában kimutatott segélyösszeg 22.856 korona 66 fillér.

Egyesületünk közgyűlése.

A vasárnap, augusztus hónap 23-án lefolyt rendkívüli közgyűlés véglegesen megoldotta azt a nagy kérdést, mely vezető embereink néhányát hónapokon át tartó harcra készítette az előbbi vezetőség ellen, mert az nem úgy takarékoskodott, amint azt az egyesületi tagok érdekei megkívánták volna.

Az a nagy érdeklődés, mely ezt a közgyűlést kísérte, jele annak, hogy megszűnt a tagoknak a minden egyesületi ügy iránti nembánomsága, mely egyesületünk életének előbbi időszakait oly szomorúan jellemezte.

Ugy mondható, hogy a képviseltetés teljes volt és ezzel már is előre ki volt fejezve a bizalom mértéke az ideiglenes vezetésben. E szerint a választás eredménye is teljesen megfelel a vára-kozásnak.

A közgyűlés **Temesváry Alajos máv. főhivatalnokot** egyesületünk elnökévé egyhangulag megválasztotta és ezzel egyszersmind meg van adva az irány, mely felé egyesületünk a jövőben haladni fog.

Az új igazgatóságot egyesületünk ügyeinek ideiglenes vezetője **Turtsányi Vilmos**, továbbá **Ellbogen Ferencz**, **Horváth István**, **Puha József**, **Puhm János** és **Sándor Márkus** képezik, mindannyian ismert és kipróbált alakjai egyesületi életünknek, kik nemcsak időt és fáradságot, de anyagi áldozatokat is hoztak akkor, midőn a visszas állapottok megszüntetése végett sikra szállottak. Ezek személyeiben és működésében tehát tagjaink nem kételkedhetnek, de nem is csalódhatnak.

Ha netán még ezután is elhangzanék valahol egy-egy elégedetlen hang, az nem az egyesület érdekében fog történni, hanem azért mert az új vezetőség erős kézzel és szigorú kötelességtudással leszorít és kiküszöböl minden olyan törekvést, mely személyes érdekeket tüzött maga elé a többi tagok rovására.

A megnyilatkozott bizalom nem hivatalos befolyás alatt készült, mint annak előtte; azt tisztán azon eredmény szülte meg, melyet a régi rendszer megdöntése óta eltelt rövid idő alatt az új rendszer el tudott érni.

Azóta tagjaink száma is örvendetesen növekedik és ezzel mindjobban közeledünk azon nagy eszmének megvalósításához, mely mindnyájunk boldogulását magában foglalja. Munkásságunk kereteit azonban szükségszerűen ki kell terjeszteni és már

az ideiglenes vezetőség lázas tevékenységgel sietett az ehhez szükséges előmunkálatokat befejezni, hogy a közgyűlés által kirendelt igazgatóság nagy feladatának megvalósításához késedelem nélkül hozzáfoghasson. Nagyméretű mozgalom indult meg minden felé, hogy egyesületünket megismertesse ott, ahol szükség van reá és belevonja kartársi kötelékünkbe mindazokat, akiknek szükségük van reánk.

Ezért tehát ismételtén kérjük tagjainkat, hogy mindenki tőle telhetőleg igyekezzék haladásunkat előmozdítani, *mert ezzel nemcsak a köznek, de önmagának is hasznot teremt.*

Hogy az ujonnan megválasztott igazgatóság mely irányokban, milyen szellemben kívánja és fogja az egyesület további sorsát fejleszteni, azt elég tisztán és kimerítően elmondja az új elnöknek, *Temesváry Alajosnak* alábbiakban közölt azon beszédje, melyet megválasztatása után a közgyűlésen jelentvő voltakhoz intézett és amely így hangzik:

Tiszelt Közgyűlés!

A mai napirendnek egyetlen tárgyát, az elnöknek és az igazgatóságnak megválasztását önök elvégezték és ezzel az ügy be volna fejezve. Ámde nem mehetünk széjjel anélkül, hogy ne mondjuk meg egymásnak nyíltan, szemtől-szembe az egymás nézetét — a mai választást, a jövőnek képét illetőleg.

Önök, t. tagtársak, már beszéltek. Beszéltek azzal, hogy legjobb meggyőződésük szerint leadták szavazataikat, kinyilvánították bizalmukat. Szavazataikat azokra, akik az önök óhaja szerint hivatva lesznek a »Kitartás« ügyeit továbbvezetni; bizalmukat azok irányában, akiktől feltétlenül elvárják, hogy az önök, hogy az egyesület ügyeit lelkiismeretesen, teljes odaadással fogják szolgálni és előbbre vinni.

A mai választással, t. Közgyűlés, a »Kitartás« élete új fordulóponthoz jutott. Olyan fordulóponthoz, melynek jelentősége ma talán még meg sem ítéltető a maga teljes nagyságában. Voltak ugyan a »Kitartás«-nak már előzőleg is holmi fordulópontjai — sajnos, a kellenél nagyobb számban. De én meg vagyok győződve, hogy hatásaiban egyik sem közeli-

tette meg a mait, és meg vagyok győződve afelől is, hogy ez volt és marad az *utolsó* fordulópont. Eppen elég lett volna már belőlük!

Miután tehát önök szavazataikkal elvégezték a mondanivalóikat, engedjék meg nekem, hogy én is megmondjam önöknek, t. tagtársak, a magam véleményét, a magam nézeteit mindazokról, amiket nekünk kölcsönösen tudni kell egymásról... Önök ma összejöttek, hogy ennek a sokat hányatott egyesületnek sorsát uj kezekbe tegyék le — az én kezeimbe, az uj igazgatóság kezeibe. Önök abban a meggyőződésben választottak meg engem elnökké, hogy keservesen megtakarított, családjaiktól elvont filléreiknek hűséges sáfárja leszek. Olyan sáfár, akinek kezeiben ezek a fillérek számos forintokká fognak meggyarapodni, öreg napjaiknak megnyugtatásául, családjaiknak vigasztalásául. Önök tehát biznak én bennem és az én ebbeli tehetségemben. Hát jó. Én szívesen veszem ezt a bizalmat, mert jól esik s kész vagyok a reám ruházott tisztséget elfogadni és viselni. Meg kell azonban önöknek mondanom, t. tagtársak, hogy ennek a választásnak bizonyos előzményei is voltak.

Hetekkel ezelőtt, amikor én távoli és hosszadalmas hivatali kiküldetésemből hazatértem, bizalmas felszólítást kaptam azoktól az uraktól, akik az egyesület ügyeit ideiglenesen vezették volt, hogy állanak az ügyek élére, támogatnám őket az egyesület zavaros viszonyainak a rendezésénél. Köszönettel vettem ezt a bizalmat, de — nem nagyon kaptam biz' én az ajánlaton. Én tudtam, hogy miért s talán önök is sejtik. A »Kitartás« híre, amint erről időközben sajnosan meg kellett győződnöm, nem volt olyan, hogy nekem valami nagy kedvem lett volna a nevemet és reputációmát még egyszer hozzákötni. Meggondolási időt kértem tehát s feltétlenül kikötöttem magamnak, hogy mielőtt én az egyesületnél bármiféle tisztséget elfogadnék, előbb meg akarom nézni a belső gazdálkodást, át akarom vizsgálni a könyveket, látni akarom a vagyoni állapotot — szóval, tisztában akarok lenni az egyesület kezelésével és életképességével. Ezen vizsgálatom eredményétől függ azután, hogy támogassam-e a vezetőséget, vagy végleg kilépjek még az egyesületi tagságból is.

Az ideiglenes vezetőség belátta a fel fogásomnak komolyságát és helyes voltát és akként adott nekem módot az ügykezelés és vagyon megvizsgálásához, hogy megbízott ideiglenesen az elnöki teendők végzésével. Én pedig mindent megnéztem, mindenről meggyőződtem — a saját szemeimmel. És meg

voltam elégedve a látottakkal. Nem a multakra vonatkozólag mondom ezt, mert azokról nem én számolok, azokért nem én felelek. Azokért feleljenek azok, akiket illet. Én csakis a jelenről beszélek, a mai helyzetről és viszonyokról, amik egyedüli alapját képezhetik az én működésemnek. Ma pedig úgy áll a dolog, hogy az egyesület életképes és hogy igen szépen fejleszthető. Készpénzvagyona van ezidőszerint negyvenkétezer korona, ami ugyan — négy évi működés után — valamivel több is lehetne. Egyezerkilencszáz tagtársunk lévén, az én számításaim szerint ezt a vagyont még a legrosszabb évben is husz-huszonötezer koronával gyarapíthatjuk évenként. Akkorára pedig, amikor a nagyobb halálozási segélyek kifizetésének ideje elkövetkezik, olyan vagyon fölött rendelkezünk majd, amely feltétlenül biztosítja a tagok szerzett jogait és az egyesület fennállását továbbra is. Mert nem szabad számításom kívül hagyni azt sem, hogy a gyűjtött tőke is gyümölcsözők, de meg a tagok száma is remélhetőleg mind több és több lesz. A jelenlegi ügyvezetés pontos, lelkiismeretes. Majd gondom lesz reá, hogy az is maradjon mindaddig, amíg nekem lesz hozzá szavam... Így történt azután, hogy én a jelölést elfogadtam és csakis ennek a körülménynek szíveskedjenek betudni, hogy én az elnöki állást ma egyáltalán vállalom. Ha az egyesület ügyei nem állanak ma olyan jól, mint ahogyan tényleg állnak, tőlem határozottan könnyelműség, lelkiismeretlenség lenne önöket biztatni, félrevezetni — csak azért, hogy én magamnak ideig-óráig mellékfoglalkozást, mellékkeresetet szerezzek azzal, hogy az elnökséget elvállalom. Az ilyen tudva elkövetett félrevezetés egyenes becsapása lenne a tagoknak, de legnagyobb becsapása önmagamnak. Mert ha az egyesület dolgai igaz valóban rosszul állanak és én mégis azt hirdetem róluk, hogy jól állanak, csak azért, hogy elnök lehessenek — hát akkor nagyon könnyen megtörténhetnék velem az, hogy egy pár esztendő múlva én innám meg ennek a hamisságnak a levét. Mert a rossz lábon álló egyesület így előbb-utóbb a bukás szélére jutna és ennek mi lenne a vége? Az, hogy önök elvesztenék a befizetett tagsági díjakat, elvesztenének egyenként több-kevesebb forintokat, káromkodnának rá egyet és azzal vége. De én? Hát én nemcsak a befizetéseimet veszíteném el, hanem elveszíteném tisztességet, szép hivatali állásomat, tönkretenném a magam és a családom jövőjét, szembe kerülnék a törvény igazságos szigorával — és mindezek tetejébe még csak nem is káromkod-

hatnék. Csak egy esetben nem érne, nem érhetne engem a felelősség az egyesület bukásáért, és pedig akkor, ha ezt a bukást a tagok maguk idézik elő, akár tömeges kilépéssel, akár a tagsági díjaknak rendetlen, hátralékos befizetésével. Tehát érzésben kettőkön áll a vásár. Ha a tagok hűségesen, pontosan megteszik a maguk kötelelességeit, akkor az egyesület gyarapodni, virulni fog. Hogy én meg fogom tenni a magam kötelelességeit minden irányban, azt is tudom.

Ami másrészt az én mai megválasztásomat illeti, hát legnagyobb meglepéssel tölt el abban azon körülmény, hogy ettől a választástól távol volt minden korteskedés, minden privát érdek, minden protekció. Jólleső érzéssel mondhatom, hogy én erre a tisztségre soha senki előtt nem ajánlkoztam, soha senkinek nem kínálkoztam, senkitől a magam részére egyetlen szavazatot nem kértem. Ha csak egy ember is akad önök között, aki ilyesvalamit tud rólam, aki a szemembe mondja, hogy kínálkoztam, korteskedtem — akkor én ezt a tisztséget itt rögtön megint le is teszem. Akkor nekem ez az elnökség nem kell. Tartózkodtam még az igazgatók kijelölésétől is, hogy távol tartsam magamtól azt a gyanút, mintha én egyes tagtársakat azért protegálnék be igazgatóknak, hogy azok viszonzószolgálat fejében reám adják majd a szavazataikat.

És mindezek dacára ne várja tőlem a t. Közgyűlés, hogy én most itt köszöneteket mondjak — a bizalomért is, a megválasztatásért is. Nem az az ember vagyok, aki néhány köszönöm szóval és még néhányabb üres ígérettel befejezettnek, elintézettnek tartja az ilyen választást. Az én meggyőződésem szerint az ilyen bizalomra csak az lehet a helyes, az igazi felelet, hogy azt nem megköszönni kell, de *megérdemelni*; kötelelességszerűen, hiven, lelkiismeretesen megdolgozni érte. Ez lesz az én köszönetem.

Hogy pedig milyen irányban, mily szempontok fognak engem vezérelni a magam működésében, azt is rövidesen körvonalazhatom a következőkben:

elsősorban a lehető legnagyobb takarékoság mindenütt és mindenben;

másodszor a »Kitartás« jó hírnevének megalapítása és megőrzése;

harmadszor úgy az egyesületnek, mint a szövetkezetnek gyarapítása, fejlesztése minden irányban.

A takarékoság alatt nem értem azt, hogy ne adassék meg mindenkinek, ami őt megilleti. Akinek mi dukál jog szerint és az alapszabályok értelmében, azt annak meg is kell

kapnia. Aki mit és mennyit dolgozik mint egyesületi tisztviselő vagy alkalmazott, annak abban az arányban is kell díjaztatnia. Becsületes, tisztességes munkát csak becsületesen, tisztességesen fizetett hivatalnokoktól lehet követelni és elvárni. Én pedig feltétlenül becsületes és tisztességes munkát fogok követelni mindegyiktől. Hanem igenis, nem fogom türni azt, hogy akár protekcióból, akár miféle egyéb tekintetekből szükségtelen, fölösleges alkalmazottakat tartsunk az egyesületben. Nem fogom türni azt, hogy bárki is jogtalan anyagi előnyöket hajhásszon az egyesületnél, magyarul kimondva — fejős tehénnek nézze az egyesületet. Az ilyen szándékuak távol tartsák magukat tőlem, mert igen nagyot találnék a kezeikre ütni!

Hogy az egyesület jó hírnevének megalapítását és megőrzését miért tartom külön kiemelendőnek, azt, úgy vélem, a történetek után nem kell bővebben magyaráznom.

Az egyesület gyarapítása alatt elsősorban azt értem, hogy a tagok száma szaporittassék. Ezt a szaporítást azonban én csak tiszta eszközökkel akarom elérni. Nem türöm, hogy emberek hazug ígéretekkel, valótlanúságot tartalmazó hitegetésekkel fogdostassanak az egyesület számára. Nekem egyetlen olyan tag nem kell, akit ámitással, becsapással bírnak rá a belépésre. Mert *egy* ilyen tag többet árthat az egyesületnek, mint amit száz olyan tag megint jóvá tenni képes, akik bizalommal, akik meggyőződésből léptek soraink közé. De igenis, felhívom és kérem az egyesület minden tagját, miszerint kötelelességének ismerje, hogy az egyesületet, annak áldásos működését, lelkiismeretes kezelését minél szélesebb körökben megismertesse s a bizalom révén készítse ismerőseit a belépésre.

Talán fölösleges is hangsúlyoznom, hogy minden lépésemben, minden cselekedetemben csak egy törvény által vezéreltetem magamat, s ez a törvény: az alapszabályok . . .

Ez az én programom és azt hiszem, az egyesület programja is. Azokhoz, amiket mondtam, sem hozzátenni valóm, sem elvenni valóm nincsen.

Mielőtt azonban ezuttal még bucsut mondanánk egymásnak, nem mulaszthatom el, hogy úgy a magam, mint az összes tagtársak nevében köszönetet ne mondjak azoknak a férfiaknak, akik a közelmúltban rendkívüli nehéz viszonyok közepette fáradhatatlan buzgósággal és igyekezettel látták el az egyesület ügyeit, akik — egyenesen kimondom — megteremtői voltak egy szebb jövő felé való kibontakozásnak. Turtsányi Vilmos, Puhm János, Ellbogen Ferencz és Sándor Márkus

urak voltak ezek a férfiak, akiknek ezen érdeme a mai közgyűlés jegyzőkönyvében kell, hogy megörökíttessék.

És most, t. Közgyűlés, váljunk meg egymástól azzal a jó kivánsággal, hogy mind-egyikünk mindig csak azt tegye, ami közös javunkra, a »Kitartás« boldogulására vezet. Kérem a jelenlevő tagtársakat, hogy üzenetemet és szívélyes üdvözetemet vigyék széjjel megbízóiknak is.

KÖZISMERETTERJESZTŐ RÉSZ.

A föld átalakulásai.

Az ellentétek küzdelme képezi az életet. Valamint az erkölcsi világ az erény és bűn ellentétén alapul; a művészet a szépről és rutról táplált gyakran homlokegyenest ellenkező nézeteken nyugszik; a tudomány az igaznak és a tévedésnek küzdelmeiből szülemlik: úgy a physikai világban is minden positiv erőnek negativ ellenhatás felel meg, s ha e kölcsönös hatás megszűnik, ha az ellentétek egymást kiegyenlítik, beáll a költő által jósolt nagy halál. — Midőn tehát a tenger partjait elaprózza, gátjait elmosza, kontinenseket ellep, egy másik ép ellenkező irányban működő erővel küzd, mely ugyan szintoly lassan, de hasonló biztossággal közeledik célja felé, mint a mindent elnyelni készülő óceán. Értjük a földemelkedések eddig ki nem magyarázott okát. Sokoldalú megfigyelés kétségtelenné tette a földkéreg lassu, századokig tartó emelkedését, mi az égálgra, hegy- és folyamrendszerekre s így az emberiség összes kifejlésére mondhatlan nagy befolyással bír. Azon homokszemmagyságu tömérdek csigák, melyek hegyeink oldalain oly gyakran láthatók, tengeri-hal lenyomatokat mutató homok- és mészköveink, tetemes magasságban található kagylórétegek, s a felszín alatt több száz lábnyira eltemetett erdők, melyeknek korhadt fája barnaszén neve alatt jó a kereskedésbe, — hiteles bizonyítványai annak, miszerint a talaj, melyen állunk, hajdan tengerfenék volt, s csak kiemeltetése s a tenger vizének lefolyása óta nyerte jelenlegi állat- s növényvilágát. Lapályos vidéken változik a láthatár. Előbb jól kivehető toronytetők eltűnnek, másutt eddig észre nem vett hegycsúcsok magaslanak ki a szegélyző domborok mögött. Középkori váraink, erődítményeink sokhelyt gyakran csupán erősebb szél által rombadöntetnek, mert a föld emelkedése folytán oly ferde helyzetbe jutottak, hogy alig észrevehető lökés megzavarja súlypontjukat. Sokat panaszkodnak a görög plastikai remekművek barbár feldulásáról, pedig Semper, az avatott műépítész, kimutatta: mily befolyása van a talajváltozásnak a templomok, szobrok lerombolására. A kereskedés története számos, élénk tengeri kereskedést üzött városról emlékszik, melyek hajdani partjaiktól ma több óránnyira fekszenek. Skandinávia, Észak-Amerika, Grönland, Patagonia és Uj-Seeland nyugati sziklás partjain mély, keskeny, hatalmas sziklafalakkal kerített tisztavízű öblök, u. n. »fjord«-ok vannak, melyekben a hajós oldalt falegyenességű hegyoldalkat, fölötte pedig a kék eget láthatja. E fjordok képződése csak a bazalt és trachytpartok emelkedése által fejthető meg, midőn t. i. az alulról fölfelé ható

nyomás következtében az összefüggő partvonal megrepedezett. Földemelkedésekről tanuskodnak a szigetépítő korallok. Ez állatok legfőleg 200' mélységben élhetnek, s ha építményeikkel a tenger színét elérték, rögtön elhalnak. — Darwin azonban a tenger fölött több lábnyi magasságban koralltelepeket talált. Ugyanazon buvár Fitzroy társával kétségtelenné tette Amerika nyugati partjainak emelkedését. Szerintök az atakami esőtlen sivatag nem rég merült fel a tengerből; Valparaiso környéke 10 év alatt 20'-at emelkedik. A Cordillerák nyugati lejtőin Limától éjszakra kiszáradt patakmederre bukkantak, mely torkolata felé emelkedett. Ezt csakis a talaj emelkedése okozhatta. A keleti partokon ellenkezőleg sülyedést tapasztalnak. A kikötők mindinkább mélyebbek lesznek, az Amazon óriási iszaprakodványai mellett sem képes Brazília partjait növelni, s e sülyedési terület Newfoundlandig terjed, melyhez a közel fekvő New-Jersey sziget területének $\frac{1}{6}$ részére apadt, úgy hogy az 1619-iki térképeken még mint említésreméltó sziget szerepel, holott ma kétszer naponként önti el az ár. De már Ujfoundlandnál kezdődik az emelkedési öv, mely terjedelmes zátonyokat, s a mult században még nem tapasztalt sűrűsödő szirteket láttat. Ez övbe Labrador is tartozik. Dél-Grönlandot látogató hajósok hajóik számára czölöpöket vertek be a partokba, ezeknek csak csucsaik látszanak ki már a vízből, holott az éjszaki részeken Kane s más sarkutazók a szárazföld belsejében jelölték ki a tenger hajdani partvonalait. Grönland tehát éjszakan emelkedik, délen sülyed. Ily hintázó mozgása van Uj-Seelandnak is, hol a Balk-félsziget legújabb időben képződött, csak hogy itt a keleti partok emelkednek, a nyugotiak merülnek. A japáni szigetek szintén emelkednek, s ha ez tovább tart, újra összeforrnak a maláji szigetekkel, a mint előrelátható Ceylon és India áthidalása is. Indiától nyugatra a beludshistan partok emelkedőben vannak, ugyszintén az arábiai félsziget és a Vöröstenger partjai; a Nil torkolata azonban sülyed, s azért ép oly eredménytelen itt a tömérdek iszaplerakás, mint az Amazon folyam torkolatánál. A syriai part, s a görög szigetcsoportok emelkedése mellett számos adat szól. Csak lassu emelkedés által magyarázható meg Trója, Smyrna, Ephesus, Milos eltávolodása a tengertől, az aegai tengerben észlelt szigetegyedülés. Lada hegység Herodot idejében még sziget volt, ma a szárazföld kiegészítő részét képezi. — A Fekete-tenger melletti lakosok arról panaszkodnak, hogy a tenger visszahúzódik. S valóban e tenger hajdani partjait a kagylókkal behintett trákh hegyoldalak mellett kell keresnünk. Vize fogy, ugymint a vele kapcsolatban volt Kaspi-tóé is. Az utóbbi tudvalevőleg az Aral, Balkas, Elton tavakkal és a Jeges-tengerrel összefüggő egészét képezett, s e beltengerekben élő fókák és az északi tenger faunájára emlékeztető állatvilág ez összefüggés mellett bizonyít. Ma az Araltó 33 m., az Elton 46, a Kaspi-tó 21 méternyire fekszik a Fekete-tenger színe alatt. E szembeötlő apadást a heves párolgáson kívül a talajemelkedés is okozza, mert e miatt szakadt meg először a jeges tengerrel való összeköttetés, majd a beltengerek közti, míg végre külön váltak. Az emelkedés folyton tart s az orosz Sziberia partjait szemlátomást nagyobbítja, úgy hogy önkénytelenül eszünkbe jut ama büszke arisztokratikus mondás, miszerint az istenek is csak a hatalmassal tartanak, még ily módon is növelvén az orosz birodalmi kolosszust.

Attérve most a szomszéd Európára, északon itt is akadunk emelkedésekre. Az északi övnek középpartja Skandinávia, mely először költé fel a geológok figyelmét a partjain tapasztalt emelkedésekre. A kutatót itt a szóhadományon kívül még számos elhagyott kikötő, a tengerhullámcsapások nyomai, s írásbeli bizonyítékok is erősítik azon véleményében, hogy e felsziget nyugoti, északi és keleti partjai határozottan emelkednek. Főleg az északi tájakon vesznek észre nagymérvű emelkedést. 150—200' magasságban találnak kagyló- s csigáreteget, a hegyek ormait díszítő túlevelűek a folytonos emelkedés által a hóhatárig szorítottatnak, elhalnak s innen az éjszaki vidékeken magasabb erdőszéleken kihalt, terebélyes fatörzseket látunk. Keleten pedig az emelkedés folytán a bothni és finn öblök vizeiket lassanként a déli tengerekbe ömlesztik; új szigetek, szirtek kerülnek felszínre, s ha a történeti időben észlelt emelkedési folyamat tovább tart, 3000—4000 év múlva a bothni öböl két helyen, t. i. a Quark- és Aland-szigetek táján áthidalva leend, s a bothni öböl két beltenger alakul. A számos tavairól elhíresedett Finnország szintén emelkedik; csak ez emelkedés által szakítottat meg a Jeges- és Atlanti-tenger közti kapocs. Délskandinávia süpped, de a szemközti Jütland emelkedését bizonyítják a tengertől távolabb fekvő helyeken felfödözött osztrigatelepek. Ez állatok Baer kutatásai szerint csak oly vízben élhetnek, melynek sótartalma (1000 rész vízét számítván) nem több 37 résznél és nem kevesebb 15 r.-nél. Ma azonban a Keleti-tenger sótartalma 5—10 r. közt változik. Hogy tehát e tenger partjain osztrigákat szedhessenek, összekapcsolva kellett lennie a sóban gazdagabb Atlanti-óceannal, s tudjuk, hogy a Wener, Mäler és Hjelmertavak a hajdani csatorna irányát jelölik. Emelkedés folytán e csatorna szűkebb lett, a Keleti-tenger pedig sóban szegényebb. A német és holland partvidék süllyed, de Franciaország nyugati része úgy látszik emelkedik, mert a többi között egy Beaucaire-től északra vezető római út nagy kanyarulatot tesz, hihetőleg ki akarván kerülni az akkoron a tenger által gazdagon táplált mocsárokat, melyek ma elenyésztek. Spanyolország és a Középtenger környéke az adriai öböl-part kivételével emelkedik, ugyszinte a szemközti Afrika, hol a hajdani Kartagó, Utika, Porto-Farina-féle kikötők elhomokosodtak.

Megemlítem még az északi emelkedési terület-hez tartozó brit szigeteket. Skótország lépcsőzetes partjain felöltő a tenger lassankénti visszahúzódása. Kagylóretegek magasabb helyeken nem ritkák. Anglia nyugati részeinek emeltetését a partokon talált római erődívenyek s a tengertől távolabb fekvő lerakóhelyek (docks) szembeütővé teszik, keleti partjai azonban nem vesznek részt ez emelkedésben. Általában összehasonlítván ez emelkedési és süllyedési területeket, azon eredményre jutunk, hogy minden emelkedési övnek süllyedési öv felel meg. Nem csak Anglia, hanem mint láttuk, Grönland, Uj-Seeland, Amerika mutat egyik oldalon emelkedést, másikon alámerülést.

Hollandia, mint a lapok hirül hozzák, újabb haditervet koholt a betolakodó tenger ellen: ki akarja szíritani a Zuider-tavat. Az óriási terv, ha sikerül, kitűnő adattal szaporítja majd a technikai tudományok történetét. Csakhogy sikerül-e Hollandiának sokáig megmaradni e defensiv állapotban, nem fogja e az áramlat a partok hosszában elterülő gátokon keresztül törve, e lapályos országot oly bel-

tengerré alakítani át, mint a XIII században azzal a területtel tette, melyen most a Zuider-tó van? A tenger hódít, s e hódításnak semmiféle diplomácia nem vethet gátat. Hiszen a diplomaták lábai alatt süllyedt a föld s a tenger csak az egyensúly törvényének engedelmessékedik, midőn a süppedt helyeket előnti, ha mindjárt egész kontinensek volnának is! Darwin éleselmű kutatásai folytán ma már kétségtelen, hogy a Csendes-óceán süllyedező szigetei egy eltemetett nagy száraz rommaradványai, s hogy e süllyedés a Hornfoktól Japán északi csucsáig húzott egyenes irányban folyvást tart, úgy hogy a szigetlakók egyik szigetről a másikra üzetnek, s az örökzsidó módjára bolyonganak. Ausztrália hasonlóképpen a nedves halál szemei közé néz; s ámbár hajdan (geologiailag szólva nem oly igen régen) Tasmániával, Uj-Kaledoniával és Uj-Seelanddal összefüggő egészet alkotott: a folyton tartó süllyedés következtében lassanként eltűnik saját szerű állat- és növényvilágával. Az is bizonyos, hogy Sumatra, Celebes, Java s Borneo szigetek Malakkához s az indo-chinai Ázsiához tartoztak s csak a Chinai-tengernek nevezett talajsüppedés folytán váltak el attól. Az Indiai-tenger hullámai szintén egy eltemetett kontinens felett hömpölyögnek. Ez az u. n. Lemuria, melynek utolsó határkövei Ceylon s Madagaskar szigetek. Afrika partjait még nem figyelték meg mindenütt, de Amerika éber geológusai egyrészt kimutatták, hogy e száraz keleti partvidékei süllyedésben vannak, hogy Észak-Amerika hajdan a Bermudas szigetig terjedt, másrészt hogy a Grönland és Észak-Amerika közt csoportosuló szigetrak csak e két földrészt összekötő hajdani száraz töredékei, s hogy a sarkvidék e ki nem fürkészett kontinense lassanként a tengerbe merül, hogy végre legnyugatibb félszigete Ázsia legkeletibb félszigetével földnyelv által függött össze, melyen át Amerika benépesítése történt.

Ázsia nagyterjedelmű síkságaira érkezve, mocsarakat, agyag- s homokrétegeket, tengeri kagylókat s elszórt fatörzseket látunk. Az agyagot s homokot csak tenger rakhatta le ide; a fatörzsek Déli-Szibériából, a szibériai folyamok által sodortattak el, s a tenger által vettettek ismét partra, s tekintve, hogy e faduczkok a tengerpartoktól tetemes távolban találhatnak, hogy az Aral-, Baikal- és Kaspi-tóban a fauna tengeri állatvilágra emlékeztet, hogy a szibériai, tatár s kirgiz lapályokon a sókivirázások ép oly gyakoriak, mint a kisebb-nagyobb sóstavak, mindez kétségtelen bizonyíték arra, hogy az Ural keleti oldalait tenger mosta, mely a Kaspi-tóval, sőt a Kaukasz fölemeltetéséig a Fekete-tengerrel is kapcsolatban volt. E tengernek megfelelő Dél-Európában a hajdan sokkal nagyobb területtel bírt Közép-tenger, mely a legjelesebb kutatók szerint az afrikai Saharán át, a Kanári-szigetekhez közel, az Atlanti-óceánba torkollott, északon pedig az Alpok déli meredek falait nyaldosta. E korszakban Afrika Spanyolországgal összefüggött, Anglia Franciaországgal és Jütlanddal oly egészet képezett, mely lehetségessé tette a délspanyolországi és francia növényeknek Angolországban elterjedését. Az Északi-tengernek hirehamva sem volt. Beállott Európában a süllyedés, Ázsiában az emelkedés korszaka. A szibériai lapályokról visszahúzódott a tenger, számos tavat hagyván hátra; nálunk pedig Anglia annyira süllyedt, hogy a hatalmas hullámtorlásnak nem állhatott ellent a porhadoszó mészből álló calais-i földszoros s Anglia sziget-csoport lett, a tenger pedig elárasztván Svédországot

déli részét, (minek maradványai a Mäler, Wener s Hjelm tavak) a botniai öblön és az elsüllyedt Finnországon át a Jeges-tengerrel lépett összeköttetésbe. Finnország ugyan ismét kiemelkedett, számtalan tava maradván emlékül, Skandinávia ismét félsziget lett: de délen tovább folyt a rombolás nagy műve, s úgy látszik, hogy a tenger akarja magát kárpótoltatni az északi részeken szenvedett veszteségei miatt. A calais-i csatornából a Memel folyóig folyvást hódít. Bornholm körül úgy, mint Pommerania a keleti Poroszország partjain eltemetett erdők huzódnak a tenger alatt. Erdő és turfa nem képződhetik a vízben, ezek tehát Németország egykori partjait jelölik. Az Odera torkolatában Wollin és Use-dom szigetek folyvást kisebbednek, míg a hajdani Rügen-félsziget apró szigetekre szakadt. A Samland földnyelven a XV. században a tengertől 7 kilométernyi távolban templomot építettek, melynek romjai ma alig vannak 100 lépésnyire a tengerparttól. E part süllyedése folytán a nagyobb folyók, mint a Weser, Elbe, Odera, megváltoztatták torkolati irányukat. Így az Odera tulajdonképp az Elbe torkolatán át szakadt az északi tengerbe; az Elbe a Weser torkolatát használta, az utóbbi pedig a szomszéd Jahden-öbölbe hömpölygette vizeit. A süllyedés folytán mindnyájan északra kanyarodtak Schleswig-Holstein partjai alatt 8 mérföldnyire eltemetett erdők között kőkorbeli sirokra akadtak, a nyugati partokon pedig a Sylt-től kezdve a flandriai és hollandi partokon végig mindenütt romokat látunk. Itt körítik a partokat koszoru gyanánt azon kis szigetek, melyekből Plinius még 32-t ismert, ma meg harmadrésznire olvadt számuk naponként kisebbedik, mert minden nagyobb vihar elnyel egyet közülök, itt élnek a rettenthetetlen, hidegvérű és kitűnő tengerész-tehetségekkel megáldott fries-ek. Szemközt terülnek el a hollandok védgátjai, mögöttük a kövér »marsch« földek. Ez utóbbiakat igyekeznek védeni a hollandi, büszkén hivatkozva a »Deus mare, batavus litora fecit« (Isten a tengert, a hollandi nép csinálta a partokat) közmondására, csak hogy a tenger nem hederít a bátor, hangyaszorgalmu népre, s rohamait évenként ismétli. 1227. január 10-kén ily roham folytán keletkezett a Dollart-öböl, ugyanazon szabadban a Zuider-tó, melyet most kiszáritani akarnak. Bámulnunk kell e nép csüggedhetlenségén, de megdölgöndolva, hogy az említett példák szerint a tenger előbb-utóbb célját éri, hogy Rotterdam s Amsterdam kövezete a tenger színénél lejjebb fekszik, Dünkirchen s Hollandia számos helyein a szántóföldek 1—2 méternyire vannak a tengerszín alatt, megjósolhatjuk, hogy a leghatalmasabb gátak sem lesznek képesek a süllyedő Hollandiát a tenger nyomása ellen megvédeni, s hogy a hollandi nép új haza alapítására lesz utalva, ha földjével együtt elveszni nem akar.

Az iszákosság.

Irta: Dr. Forel Ágoston, svájci egyetemi tanár, elmeorvos

A szesz élvezete régi időkre vezethető vissza és régi rossz szokása az embereknek, ez kulturális tény; de míg régi időkben különös ünnepek alkalmával kerül a jómódban levőknek az asztalára a jó bor, addig ma a legolcsóbb előállítású móddal készült különböző szesztartalmu italok minden néposztály háztartásában feltalálhatók, egyaránt

iszszák nők, férfiak, gyermekek és csecsemők és így az emberiségnek idült, lassan előrehaladó mérgezését és elfajulását hozzák létre. Míg régente a bort csak szőlőből készítették, addig ma óriási területeket ültetnek be burgonyával, s ezt nem tápszerül, hanem pálinka készítésére használják fel. A nép azt hiszi, hogy a szesz erősít. Szoptató anyák azt képzelik, hogy maguk és gyermekük erősödik a szesz élvezete folytán, sokan kérkednek azzal, mennyi szeszt birnak el. Öseink hőstettekkel kérkedtek, a mai ifjuság azzal vetekedik, hogy ki bir több bort, sört önteni a garatra. A kocsmák száma gombamódra szaporodik, itt iszszá elkeresését nemcsak a férj, hanem az asszony, sőt sok esetben a gyermek is, s így megy tönkre a családi élet.

Általános a néphit, hogy az alkohol nélkülözhetetlen tápszer. Egy északamerikai utra és visszafelé utazásra fölszerelt északnémet Lloyd-hajó hivatalos élelmi készletét átvizsgálva, annak $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$ -od részét a szesz tette ki és pedig 1106 üveg különböző bor, 560 üveg pezsgő, 430 üveg cognac és likőr, 8 üveg pálinka.

Minden szesztartalmu ital, még a higitottak is úgy mint a sör és gyümölcsbor is, éppen olyan méreg, mint a morfium, opium, hasis és a coca. Határozottan állítom, hogy minden szesztartalmu ital, akár mértékletesen használva is, sem nem erősít, sem nem táplál, és így az egészség előnyére nem irható. Mert azok, akik minden szeszest italtól tartózkodnak, egyértelműleg oda nyilatkoznak, hogy éppen olyan intenzív működést, legyen az tudományos vagy fizikai, fejtenek ki, mint abban az időben, amikor mértékletesen ittak bort vagy sört.

Érdekes kísérleteket tettek a berni internátusban. A gyermekek egy részétől megvonták a szeszt, másik részének igen kevés higitott bort adtak rendszeresen s ez utóbbiak a kísérletezés tartama alatt álmosak, kevésbé figyelmesek, kevésbé munkabírók voltak s náluk ideges tüneteket észleltek. A biztosító-társaságok adataiból kitűnt, hogy azok, akik az italtól teljesen tartózkodnak, hosszabb életűek.

Azok az állítások, mintha az alkoholos italok jólesőleg izgatnák az agyat, elfelejtetnék a fáradtságot, fájdalmat, érzéstelenítenének hideg ellen, hevítenének, szubjektív csalódáson alapulnak, mert bénítják az érzési szférákat, s ez maga már mérgezési tünet, amely tünetek csak addig állanak fenn, amíg a mérgezés kihat. Mások takarékoskodásból fogyasztják a szeszt, mert azt hiszik, hogy csökkeneni lehet ivással a tápszerfelvétel mennyiségét. Tévednek, mert takarékoskodnak a szervezet rovására. Éppen olyan joggal ajánlhatnánk az arzént, mert hízal.

A mértéktelen szeszélvezettől az agy és az idegrendszer elfajul s az iszákosság, valamint az ebből származó bajok át is örökölhettek. Az elváltozások közül, amiket a szesz mértéktelen élvezése előidézik a szervezet működésében, legkártékonyabb az alkoholnak az agyra gyakorolt hatása. Statisztikai adatokkal igazolhatom, hogy Svájcban a felöltötték 10 százaléka alkoholizmus következtében halt meg, ugyanott az öngyilkosok harmincz százaléka alkoholista. Németországban a börtönbe s fegyházba kerülteknek 75%-a részeg állapotban követte el a terhére rótt büntényt. Szombat estétől hétfő reggelig háromszor annyi bűncselekményt visznek véghez, mint köznapokon. Az epileptikusok, hülyék süketnémák háromnegyedrészé iszákos szülöktől származik.

zik. Tenne összeállította 10 mértékletes és 10 iszákos család leszármazottjait. Előbbiek 50 egészséges gyermeke közül 11 halt meg hevenybetegségben, utóbbiak 54 gyermeke között csak 9 volt egészséges, a többi törpenövésű, hülye, süketnéma, angolkóros stb.

Állításaimat igazolom a boerokkal is. A kitartó, szívós, harcziás faj szabadságharczának egész tartama alatt víznél egyebet nem ivott. Az alkohol-ellenes egyesületeknek erélyesen kell megkezdeniök a harcot az alkohol ellen s a mozgalomba be kell vonni az egész társadalmat osztálykülönbség nélkül.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Vasuti statisztika. Az Egyesült-Államok kereskedelmi bizottsága a napokban állította össze jelentését a vasutakról 1902. évi június 30-ikával zárandó egy évről. E szerint volt az Egyesült-Államokban, a kettős vonalokat, kitérőket és oldalvágányokat is beszámítva, kétszázhetvennégyezer százhetvenegy mérföld vasut. E hálózaton járt negyvenezer kétszázhuszonnyolcz mozdony és egy millió hatszáznegyvenezer kétszázhusz vasuti kocsi. Ebből harminczhatezer kilencszáz kilencvenegy személykocsi volt. Az összes vasuti alkalmazottak száma egy millió száznyolczvankilenczezer háromezertizenöt volt, kiknek hatszázhetvenhat millió huszonnyolczezer dollár bért fizettek ki. A vasutak összes tőkéje tizenhétézer százötven millió dollárt tett ki, azaz hatvankétezer dollárt mérföldenként. Adósságuk hatezer egyszáz millió dollár volt. Az egy év alatt szállított utasok száma hatszázötven millióra rugott. A teherszállítás mennyisége száztizenegy millió tonna volt. Az összes vasutak nyers bevétele ezerhatszázhuszonhat millió dollár volt és a nyers kiadások összesen pedig ezerháztizenhat millió dollár. A vasutak által kifizetett összes osztalék száznyolczvanöt millió négyszázezer dollár volt. A vasuti szerencsétlenségek következtében megsebesült hatvannégyezer hatszázhatvankét ember és meghalt nyolczezeröttszáznyolczvannyolcz ember, összesen szerencsétlenül járt hetvenháromezerkétszázötven ember, mi elrettentő nagy szám. Ezen számból a vasuti alkalmazottakra esik kétezerkilencszázhatvankilencz megölt és ötvenezeröttszázhuszonnégy megsebesült. A vasutasok közül minden négyszázezeredik meghalt és minden huszonnegyedik megsebesült. Minden kilenczvenhétézerkétszáznegyvenegyedik utas megsebesült és egymillió nyolczszáznyolczvanháromezereből egy halt meg.

Versenyevés. Brooklyn egyik nyári éttermében a minap összegyűlt New-York háromszáz legnagyobb étvágyu embere, hogy végre eldöntsék azt a fontos kérdést, hogy melyik tud egy ülőhelyében legtöbb sült vagy főtt ökörszeletet legyűrni. Mikor azonban versenyre került a dolog, csak két német jelentkezett. Az egyik Michel Schnaupauf, a másik Friedrich Ochsmann. Délután 3 órakor mindegyik elé egy rengeteg, beafsteaket tettek s a két champion nekikezdett. Két óra mulva beszüntették a versenyt, az egyik darabjából 4 és fél font, a másikéből 5 és háromnegyed font hiányzott. Megjegyzendő azonban, hogy verseny előtt mindegyik 100—100 darab osztrigával csinált magának étvágyat.

Negyvenöteletes ház. New-York városháza már régóta nagyon szűknek bizonyult az óriási mértékben felszaporodott forgalomhoz képest. A város tehát városházat tervez Campanile nevű toronnyal. Ez az új városháza negyvenöteletes lesz, tizenöt emelettel magasabb, mint a mostani legmagasabb ház New-Yorkban, amely harminczeteletes. Az óriási épületnek saját külön pályaudvart építenek, amely összeköttetésben lesz az összes newyorki vasutakkal.

Esküvő a vasuton. Az edinburghi törvényszék a napokban elismerte, hogy az a minden teke-tória nélkül való skót házasságkötés, mely a határszéli Gretna-Greent hiressé tette, még most is érvényben van. Kate Marlosi fiatal és csinos londoni mosónő ezelőtt két évvel megismerkedett egy fiatal szakácscsal, aki glasgowi, tehát skót. Összekeltek volna, de a leány szülei ellenezték a frigyet. A fiatalok egyszerűen a vasutra ültek, Glasgowba utaztak, s alighogy áthaladtak a skót határon, az ifju jeggyűrűt huzott a leány ujjára, kijelentvén, hogy most már felesége. A leány pört indított az ifju ellen Edinburghban, persze csak azért, hogy a házasság érvényességét hivatalosan kimondassa, amit a skót törvényszék meg is tett.

A nagyvárosok füstje. A nagyvárosokban tudvalevőleg satnyábbak és betegesebbek az emberek, mint a vidéken. Az óriási embertömeg kigőzöl-gése nagyon károsan hat a szervezetre, de ennél sokkal károsabb az ezer meg ezer kéménynek a füstje, amely megfertőzi a levegőt. Sokat gondolkoztak már, hogy milyen módon lehetne a füst ellen védekezni, de eredmény nélkül. Páris városa még díjat is tűzött ki olyan találmányra, amely a világ-várost ettől a bajtól megszabadítaná. Amerikában is sokat kísérleteztek s párával akarták levezetni a füstöt, a próba azonban nem vált be. Legfélelmetesebb a füst Londonban, ahol a ködök napjaiban valóságos gyötrelmek az angol főváros hatmillió lakosa között élni. A sűrű ködök akadályozzák a kémények füstjének elillanását s a feketére festett köd heteken át ott lebeg az utcában, befurakodik a lakóházba, bemocskolva a ruhát és megmételvezve a tüdőt. Londonban legfőképpen szükség volna valami óvszerre. Fel is találták végre ezt az óvszert és éppen Londonban. A közszen füsttelenítése igen egyszerű: kevés salétromot kell belevegyíteni, kis mennyiségű nitrátoldattal és a füst hamuvá lesz. A találmány-nyal szélesebb körben kísérletet tettek s mindenütt bevált.

Egy hirdetés kétszáz év előtt. Mesebeszéd az, hogy most nehezebb megélni, mint régente. Hogy mennyi mindenhez kellett például az iparral és kereskedelemmel foglalkozó embernek érteni, kitűnik egy régi hirdetésből, melyet 1630-ban tett közzé egy nürnbergi kereskedő. A hirdetés szóról-szóra így hangzik: »Makerl Izsák, borbély, parókacsináló, iskolamester, kovács és doktor; borotvál és hajat nyír két krajczárért; a hajat puderozta vagy pomádézza, készít és foltoz czipóket és csizmákat; eret vág; fogat huz; tanit olvasni, írni és tánczolni; árul mindennemű illatszereket, papirost, kitűnő subiczkot, heringet, mézeskalácsot, ruhakefét és csizmakefét, mindennemű csemegéket, kolbászt és gyomorerősítő italokat.«

SZÉPIRODALMI RÉSZ.

A rejtelmes sziget.

Regény. Irta: Verne Gyula, átdolgozta: Szász Károly.

(Folytatás.)

Már-már vissza akartak fordulni, mert az est is közelgett, mikor Harbert — a fák között setétedő valamire mutatva, — fölkiáltott:

— Egy ház!

Mind a hárman oda siettek. Csinos kis ház volt, deszkából építve, mely kátrányozott vászonnal volt behúzva. Az ajtó be volt téve, de záratlan. Pencroff benyitott. A ház üres volt.

Kívül még szürkület, de benn már jóformán sötét volt. Kiáltottak; semmi felelet. Pencroff kicsiholt s egy kis száraz szálkát gyújtott meg. Mig az égett, néhány perczig elég világos volt a szűk üregben, hogy meggyőződhesse, van-e élő lény abban. Nem volt. A szoba háttérében egy kezdetleges kandalló állott, tűz nélkül, de még egy marok száraz ág volt rajta. Pencroff meggyújtotta s csakhamar élénken lobogott a tűz, megvilágítva a szobát. Nagy rendetlenség volt benne. Egy vaczok inkább mint ág, melynek megsárgult s penészes ágyneműje mutatta, hogy rég nem volt már használatban; egy ruhafogas, melyről egy pár elnyütt tengerészruha lógott le; egy sarokban néhány darab eszköz, balta, ásó, egy rozsdás puska; egy asztal helyett álló deszkán puskaporos tülök és sörétes zacskó, vastagon porral belepve: — ebből állt a szoba összes butorzata s készlete

— Senki! — mondá Spilett.

— S ugy látszik, régóta nem is volt itt senki, — jegyzé meg Harbert.

— Most már, a helyett hogy visszatérjünk, — szólott Pencroff, — czélszerűbb lesz, ha itt töltjük az éjt. Nem tarthatunk tőle, hogy a lakó visszajő s kizavar.

— Attól nem! ugy látszik elhagyta a szigetet.

— Ha elhagyta volna, holmiját is magával vitte volna.

— Tehát azt hiszed, Pencroff, hogy még a szigeten van?

— Élve vagy halva, de meg vagyok győződve, hogy itt kell lennie. De ha meghalt, remélem, nem temette el önmagát s így rá fogunk akadni maradványaira.

Elhatározták tehát, hogy itt töltik az éjt; s másnap jobban szemügyre veszik a házat és környékét.

Harbert csakhamar elaludt, de a más kettőnek nagyon hosszúnak tetszett az éj. Mihelyt megvirradt s Harbert is felébredt, kiléptek a szabadba s elkezdették kutatásaikat. A kis ház nagyon jól választott helyen volt építve, mert mindenfelől védve volt. Deszkái, melyekből készült, nyilván valamely hajó fedélzetéből kerültek ki. Ha tehát a hajótörésből csak egyetlen ember szabadult is meg, de a hajó egy részét is sikerült megmentenie, valamint a legszükségesebb szerszámokat is, a melyekkel dolgozhatott. Ez annál világosabb volt, mert a mint körüljárták a házat, egyik deszkán, mely valószínűleg a hajó elejéhez tartozott valaha, néhány, félig már eltörlődött betűt pillantottak meg, melyekből könnyű

volt a szót kitalálni, a melyből valók voltak; a következő betűk t. i. BR.. TAN.. A.

— Britannia! — mondá Pencroff; — ez elég közönséges hajónév; ebből még azt sem mondhatjuk meg: angol vagy amerikai volt-e?

A lakás közelében, s mindig nagyobb-nagyobb kerületben, hasztalan keresték az egykori lakónak, élő vagy holt legyen bár, a nyomát. Dél felé a saját hajójukba tértek vissza ebédelni s meggyőződni, nincs-e valami baj; s délután szintoly sikeretlenül folytatva keresésüket, végre elhatározták, hogy abba hagyják azt s másnap reggel visszaindulnak szigetjökre.

Meggyőződven, hogy a kit keresnek, nem él többé vagy nincs a szigeten, minden lelkiismereti aggály nélkül elhatározták, hogy, a mit a szigeten haszonra valót találnak, magokkal viszik. Harbert különösen azt vállalta magára, hogy összeszedi a mivélésre alkalmas növények magvait és gyökereit, mialatt Pencroff és Spilett néhány kecske és disznó elfogása végett az erdőbe indultak.

Kilencedik fejezet.

Harbert nagy veszélyben. A vad ember. Visszatérés Lincoln szigetére. Cyrus és az elhagyatott. A visszatérő eszmélet. Az első könyecsepp.

Sok fáradság után sikerült Pencroffnak a fürge malaczkából egy párt mégis kézre keríteni s épen lábaik összekötözésével foglalkozott, midőn az erdő sűrűjéből segélykiáltások hallatszottak.

— Ez a Harbert hangja, — szólott Spilett, — valami veszély fenyegeti.

— Talán valami nagy vaddal találkozott, siessünk segélyére.

S ezzel a mint birtak, elkezdtek szaladni arra felé, a honnan a segélykiáltásokat hallották. Jó is volt sietniök, mert az ösvény kanyarulatánál, egy tisztáson, fiatal társokat egy vad, valószínűleg egy óriási termetű majom által földre teperve, a legnagyobb veszélyben forogva pillantották meg.

Magokat a vad szörnyre vetni, kezeiből Harbertet kiszabadítani, amazt szorosan lefogni s megkötözni, mindez egy pillanat műve volt Spilettnek és Pencroffnak.

— Nincs bajod, Harbert? — kérdé Spilett.

— Nincs, nincs.

— Ha e majom megfojtott volna!

— De hiszen nem majom, — viszonzá Harbert.

Valóban, nem is volt majom. Emberi teremés, valódi ember volt; de mily állapotban! Vad ember, a szó legteljesebb, legborzasztóbb értelmében a baromiség legalsóbb fokán. Bozontos hajzat, mellére lecsüngő sűrű borzas szakáll, a derekára kötött rossz rongyon kívül teljesen meztelen test, szilajon forgó szemek, roppant kezek, iszonyuan megnőtt s begömbült körmökkel, megbarnult, mahagoni-színű arczbőr, csaknem szarukeményesű sark- és talpbőr: ime, ilyen volt a nyomorult lény, melyről mindamellét sem lehetett eltagadni, hogy ember. De már azt méltán kérdésbe lehetett tenni, vajjon az emberi testben maradt-e csak egy szikrája is az emberi léleknek?

— Bizonyos ön benne, hogy csakugyan ember?
— kérdé Pencroff a hirlapírótól.

— Semmi kétség benne.

— S vajjon az általunk keresett hajótörött volna? — kérdé Harbert.

— Valószínűleg, -- felelé Spilett: — de a szerencsétlenül alig maradt valami ember!

Ez világos volt. Ha valami polgárisult ember is volt, a magány és elhagyatottság tökéletes vad emberré tette. Torkából csak durva, tagolatlan hangok törtek elő fogai között, melyek hegyesek és élesek voltak, mint a ragadozó állatokéi és egyenesen nyershüsevésre s csontok tördelésére látszóttak utalva lenni. Az emlékező tehetség régen s teljesen elhagyta; nem tudott bánni sem a kézi eszközökkel, sem a fegyverrel; tüzet sem tudott csinálni, sőt azt sem tudta: mire való a tűz. Látszott, hogy gyors és ügyes, de csak mint a vad-állat. Szóltak hozzá, de nem értette, sőt mintha nem is hallaná. S mindazáltal mintha szemeiben némi emberi értelem világa csillant volna fel olykor-olykor.

Nem türelmetlenkedett, nem hanykolódott, nem igyekezett menekülni kötelekeitől. Meg volt-e rémülve az emberek láttára? vagy valamely homályos emléket, öntudatlan sejtelmet talált-e föl kialudt szelleme valamely zugában, mely érezte vele, hogy hasonló között van? Ha feloldották volna: igyekezett volna-e menekülni, elszaladni? Ki tudná?

— Akárki legyen, — mondá Spilett Gedeon, — s akármi legyen is belőle, emberi s kerésztyéni kötelességünk magunkkal vinni a Lincoln szigetére. A lélek nem hal meg, hátha sikerül azt mély álmából felébresztenünk s magához térítenünk.

Ebben egyértelműleg megegyeztek. Feloldották a lábait, a mire a vad magától felállott, míg kezei szorosan összekötve maradtak, de a menekülésre nem tett semmi kísérletet. Csak mereven nézett környezőire, de őket megtámadni vagy bántani semmi hajlamot nem árult el.

Azután visszavitték egykori lakásába. De nem mutatta semmi jel, hogy azt, vagy a benne levő tárgyakat felismerte, vagy valami iránt érdeklődött volna. A tűz látása mintha egy perczig lekötötte volna figyelmét, de tartósabban az sem.

Egyelőre nem kezdhettek vele semmit; s csak arra kelle szoritkozniok, hogy hajójukra vigyék, a hol Pencroff őrizete alatt hagyva, Spilett és Harbert visszatértek a szigetre, hogy ott holmi elvinni valót még összeszedjenek, a mi megtörténvén, minden előkészületet megtettek, hogy másnap reggel, a dagály visszatérével, útra indulhassanak.

Az elhagyatottat a hajó elején levő szobában helyezték el, a hol megkötözetlenül, némán és egész nyugodtan megmaradt. Pencroff étellel kínálta, de ő a főtt hússal undorral utasította vissza, ellenben egy lelőtt vadkacsát mohón tépett szét fogaival s körmeivel s állatias étvágygyal falta fel.

Az éj eltelt; aludt-e a fogoly vagy nem, nem lehetett tudni, de bár kötözetlen volt, egészen nyugodtan maradt.

Reggelre a szél iránya megváltozott s épen javokra, mert délnyugoti irányt vevén fel, könnyítette a Lincoln-szigetre való visszatérésüket. Reggel öt órakor felszedték a horgonyt s a hajó kifeszített vitorlával gyorsan haladt célja felé. Az első nap minden esemény nélkül telt el. A fogolylyal nem

volt semmi baj; de estére a szél elállott s az éjen át a szél északabbra fordult s tetemesen késleltette haladásukat. Hideg volt s erős szél. Alig lehetett maradni a szabad ég alatt s csak a legnagyobb erőfeszítéssel bírták kormányozni a hajót, mely különben felségesen kiállotta a szél és habok minden ostromát.

Már negyed nap óta voltak a tengeren s még sem láttak szárazt. Végre, csaknem kétségbeesve, hogy a tenger hamis irányba ragadta, a negyedik nap estéjén messziről tüzet pillantottak meg. Északkeleti irányban volt tőlök s mintegy 20 tengeri mérföldnyire lehetett. Semmi kétség; a Lincoln-szigeten volt s Cyrus azt jelül gyujtotta meg nekik a setét éjszakában!

E biztosan tájékozó ponthoz képest fordítottak a hajó irányán s bátran eveztek a tűz felé, mely egy elsőrangú csillag formájában tündökölt előttök a láthatár szélén!

Október 15-dikén reggel indultak meg a Tabor szigetéről s 20-án reggel hét órakor érkeztek vissza a Lincolnra, a Mercy folyam torkolata melletti kikötőbe; hol Smith Cyrus és Nab, napok óta már, a legnagyobb nyugtalansággal várták visszatérőket. Lehet képzelni az örömet, melylyel érkezőket fogadták.

(Folyt. köv.)

Kalauz

Miskolcz állomásról a jobbparti üzletvezetőség bármely nagyobb állomására cserélni óhajt.

Czim a lap kiadóhivatalában.

Kitünő karban levő kerékpár

igen jutányos áron eladó. Közelebbi felvilágosítást nyújt özv. Papp Dénesné, Török-Szt.-Miklóson.

BARBARITS KÁROLYNÉ

okleveles szülésznő

ki már 1000 szülésnél működött, husz éves gyakorlattal bir, ajánlja magát.

Lakik: I., Krisztina-körut 131. I. e. ajtó 10.

KILOMÉTER-PÉNZEK

könnyű kiszámításához vonatkisézők számára igen hasznos táblázatos kimutatást állított össze

MARUSÁK JÁNOS

Miskolcz állomási kezelő-altiszt.

Ezt a felette hasznos segédeszközt igen szívesen ajánljuk minden máv. vonatkiséző figyelmébe. Megrendelhető a szerzőnél, Miskolcz személy-pályaudvaron 60 fillér árban.

„KITARTÁS”

TAKARÉK- ÉS HITELSZÖVETKEZET

Budapesten, VII. ker., Baross-tér 17. szám II. emelet.

(A keleti pályaudvar mellett.)

Elnök: Temesváry Alajos.

Alelnök: Ellbogen Ferencz.

Alelnök-helyettes és ügyvezető: Turtsányi Vilmos.

Igazgatók: Puhm János, Sándor Márkus, Szalády Pál,
Szilágyi Lajos.

A szövetkezet heti korona-befizetéseken alapul. Minden tag tetszése szerint egy vagy több üzletrész befizetésére kötelezheti magát s az illető évtársulat négy évi időtartamán át minden általa jegyzett üzletrész után hetenként *egy* koronát fizet a szövetkezet pénztárába. Négy évi befizetés után minden üzletrész 208 koronát képvisel s a tagoknak kamatokkal együtt visszafizettetik. Beiratási díj minden üzletrész után egyszer s mindenkorra 1 korona.

A szövetkezet elsősorban a *Kitartás-egyesület tagjainak* készpénzkölcsönöket nyújt, amely kölcsönök az imént említett heti koronás befizetésekkal törleszthetők. Minden jegyzett üzletrész után kétszáz (200) koronáig terjedő kölcsön engedélyezhető.

A kölcsönök tárgyalása és engedélyezése a minden hónap 15-én megtartandó igazgatósági üléseken történik. Csak oly kérvények vétetnek figyelembe, melyek legkésőbb 10-ikéig nyújtattak be a szövetkezethez. Az engedélyezett kölcsönök folyósítása és kifizetése mindenkor a hónap 22—25-ik napjain történik.

Kölcsönök ügyében minden pénteken délután 3—6 óra között lehet a szövetkezet igazgatóságánál szóbelileg is értekezni.